

Kafe ve Kiraathanelerin Sanat ve Estetik Haz Üzerindeki Etkisi

The Impact Of Cafes And Coffee Houses On Art And Aesthetic Pleasure

ÖZET

Kıraathaneler uzun bir geçmişe sahiptir. Belirli bir sürekliliğe sahip olan Kıraathaneler, toplumun geleneksel kurumlarından birisi olmuştur. Tarihin akışına ilişkin verilere baktığımızda 1500'lerden beri kafe ve kiraathanelerin olduğunu bilmekteyiz. Kiraathaneler kendi özelliklerine sahip içinde bilimi ,sanatı ,eğitimi yetiştiren kültürel bir değer haline gelmiştir. Tarih boyunca kültür alanındaki gelişmeler ve süreli yayınların yaygınlaşması kafe ve kiraathaneler sayesinde gelişmiştir. Çalışmanın amacı; Kafe ve kafelerin oluşturduğu ortak dil ile 18 sanatçının eser örnekleriyle kafe ve kiraathanelerin ilişkisini biçim, anlam ve söylem bakımından yorumlamayı ve tartışmayı amaçlamıştır. Bu mekanlar sanatçının yaşam biçimi haline gelmiş ve bu mekânlar toplumsal gerçekliğin öznesi olarak sanatçı için önemli bir rol oynamıştır. Veri toplama aracı olarak literatür tarama kullanılmış sanat eseri analizi ve eser inceleme yöntemleri çalışılmıştır. Sanatçılar, resimlerinde, şiirlerinde, müziklerinde ve hatta performans sanatlarında bu ortamlardan esinlenerek eserler üretmişlerdir. Ressamlar ve fotoğrafçılar için ilgi çekici yerler haline gelmiştir. Kafe ve kiraathaneler, sanat ve sanatçılar için önemli bir sosyal ve kültürel altyapı sağlamaktadır. Bu mekanlar sanatı yaygınlaştırarak, koruyarak ve destekleyerek toplumun kültürel zenginliğini artırmaktadır. Sanatçılar arasındaki alışverişi ve iş birliklerini teşvik ederek yeni eserlerin ortaya çıkmasına katkıda bulunmuştur. Bununla birlikte, teknoloji ve yaşam biçimleri değiştiğçe, kiraathanelerin ve kafelerin rolü de zaman içinde gelişmiştir. Bu kültürel mekanlar sanatın desteklenmesi ve yaygınlaştırılmasında önemli bir rol oynadığı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sanat, Estetik, Kafe, Kiraathane

ABSTRACT

Coffee Houses have a long history. Kiraathanes, which have a certain continuity, have been one of the traditional institutions of the society. When we look at the data on the flow of history, we know that there have been cafes and coffee houses since the 1500s. Kiraathaneler has become a cultural value that educates science, art and education in its own characteristics. Throughout history, developments in the field of culture and the spread of periodicals have developed thanks to cafes and cafes. The aim of the study is to interpret and discuss the relationship between cafes and cafes in terms of form, meaning and discourse with the common language created by cafes and cafes and the examples of works by 18 artists. These spaces have become a way of life for the artist and these spaces have played an important role for the artist as the subject of social reality. Literature review was used as a data collection tool, and artwork analysis and artifact analysis methods were studied. Artists have produced works inspired by these environments in their paintings, poetry, music and even performance art. They have become places of interest for painters and photographers. Cafes and coffee houses provide an important social and cultural infrastructure for art and artists. They increase the cultural richness of society by promoting, protecting and supporting the arts. By encouraging exchanges and collaborations between artists, they have contributed to the creation of new works. However, as technology and lifestyles have changed, the role of coffee houses and cafés has evolved over time. It is concluded that these cultural venues play an important role in the promotion and dissemination of the arts.

Keywords: Art, Aesthetics, Cafe, Coffee house

GİRİŞ

Kafe ve kiraathaneler, tarihsel olarak edebiyat, kültür ve sanatın önemli merkezlerinden biri olmuştur. Kafe ve kiraathaneler toplumun geleneksel sistemlerinden birisidir ve tarihsel sürekliliği devam etmektedir. Kiraathaneler, özellikle Ortadoğu ve Osmanlı İmparatorluğunda insanların kitap okuduğu, sohbet ettiği, fikir alışverişinde bulunduğu, düşüncelerini birbirleriyle paylaştığı mekanlar olmuştur. Bu nedenle kiraathaneler ve kafeler sanatın, bilimin, edebiyatın gelişmesinde ve yayılmasında büyük katkı sağlamıştır. Kafeler, Türkiye'nin kültür tarihinin önemli bir bölümünün kaynağıdır. Türk toplumu ile son derece bütünleşmiş ve sosyal kültürün önemli bir yansıması haline gelmiştir. Bunların da bazı tarihi olaylarla çerçevelenmiş olması ve toplumumuzda kahvehaneler kadar yaygın başka hiçbir kamusal alanın bulunmaması onları bir çalışma alanı olarak önemli kılmaktadır. Kiraathane ve kafe, insanların iletişim kurduğu bir yerdir, aynı zamanda sosyal yapının bir parçası durumundadır. İletişimin birçok tanımı olmasına rağmen, iletişim çok boyutlu bir süreçtir. Zillioğlu'nca (2003:85) iletişim genel olarak, "bir toplumun üyelerinin ortak maddî ve manevî etkinlikleri dolayısıyla aralarında oluşan bağlantıları doğrudan ve dolaylı yollarla göreceli olarak toplumun bütününde gerçekleştiren süreçlerin tümü" olarak tanımlanmaktadır.

Mehmet Alp Doğan Erciş¹

How to Cite This Article

Erciş, M. A. D. (2023). "Kafe ve Kiraathanelerin Sanat ve Estetik Haz Üzerindeki Etkisi", International Academic Social Resources Journal, (e-ISSN: 2636-7637), Vol:8, Issue:53; pp:3525-3538. DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/ASRJOURNAL.71627>

Arrival: 10 June 2023
Published: 30 September 2023

Academic Social Resources Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

¹ Dr., Aydın Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü, Aydın, Türkiye

Tarih boyunca kültür alanının gelişmesi ve süreli yayınların artması kırıathaneleri ve kafeleri de etkilemiştir. Özellikle Birinci Dünya Savaşı öncesinde, 19. yüzyılın başlarında halkın yayınları takip edemediği bir dönemde, kırıathaneler bilim ve edebiyat alanında ünlenmiş, yeni yayınları müşterilerin okuması için masalarda sergilemiştir. Bazı kafelerin tabelalarında da “okuma odası” olarak yazmaktadır. (Evren, 1996:201) ya da “okuma salonu” anlamına gelen “kırıathane” yazısını yazmışlardır. Tanzimat öncesi dönemde bazı kafe işletmecileri müşterileri kitap okuması için işletmelerinde kitap buldurmuşlardır. Buda kırıathanelerin asıl işinin “okumak” yani “kırıat” olduğunu bize göstermektedir. (Strauss’tan akt. Georgeon, 1999:71). Ansiklopedideki tanıma baktığımızda kırıathane kavramı, gazete veya dergi okunan büyük kahvehane olarak tanımlanmaktadır (Ansiklopedik Sözlük, 1967). Bu nedenle bu mekânlara “kahvehane” denmiyor, “okuma odası” veya okuma salonu “kırıathane” anlamına gelen yeni bir isim verilmiştir. Sait Faik Abasıyanık, Kırıathaneler adlı kitabında kafeleri üniversitelere benzeterek eğitim işlevini vurgulamıştır (Öztürk, 2006:23). Kahvehanede yer alan yayınlar ve okuma toplantıları sayesinde halk, memleket meselelerini daha yakından izleme ve yerel basın hakkında bilgi sahibi olma şansını yakalamıştır. İlk özel gazetenin yayınlanmasından dört yıl sonra açılan bu kırıathaneler, İstanbul’un saygın ve bilgin insanları, edebiyatçılar ve seçkinlerin günlük buluşma yeri haline gelmiştir (Ünver’den akt. Öztürk, 2006:74).

Okuma kültürünün gelişmesinde kitle iletişim araçlarından biri olan kırıathanelerin eğitime ve sanata büyük katkıları olmuştur. Bu eğitici yerler, okuyucularına gazete ve yeni dergiler hatta yeni eserlerin sergilendiği paylaşıldığı mekanlar olmuştur. Kütüphane işlevi gören kırıathaneler son çıkan yayınları da buldurmuşlardır. Bu yayınlardan herkes faydalanmıştır. Hattâ öyle ki Heise (2001:150) bu yönüyle kırıathaneleri ‘kahve içilebilen bir kütüphane’ olarak tanımlamıştır. “Kırıathanelerdeki gazete, dergi ve kitapları buradaki müşteriler elden ele devrederek okumaktadırlar. Genellikle emekliler, bu gazetelerin bütün tefrikalarını kahvehanelerde kahvelerini yudumlayarak zevkle izlemektedirler. Bu tür kahvehanelere daha çok kalem sahipleri gelirdi. Hattâ eserlerini böyle kahvehanelerde yazan, ilhamlarını kâğıtlara aktaran nice romancılara ve şairlere rastlanmaktadır. Fıkra hazırlayan gazetecilerle, günlük haberleri derleyen muhabirler, yazılarını bu kahvehanelerde tezgâhlanmaktadır” (Toros, 1998: 75). Bir bakıma kültürel çevre diyebileceğimiz kırıathaneler, enstitüler, halkevleri kültürlerin oluşumunda ve yayılmasında nesiller arasındaki naklinde çok önemli bir fonksiyona sahip olmuştur (Ekici, 1990:744). Tabii sadece kültür alanında değil, eğitim-öğretim, kültür-sanat ve sosyal ekonomi alanlarında da özellikle köy kırıathaneleri, Köy enstitüleri ve bunların Halkevlerine dönüştürülmesiyle oluşturulan aydınlatma ve eğitim faaliyetleri için daha etkin kullanılmasını sağlamıştır. Eskiden kırıathaneler Halk Eğitim Merkezi görevi üstlendiği ve her zaman okumanın teşvik edildiği mekan olarak bilinir. “Sohbet, tartışma, mizah” gibi kalemlerin okuma alışkanlığını geliştirmek için gerekli çaba ve alıştırması üstlenmişleridir. Günümüzde kafeler ve kırıathanelerin bir kısmı yine aynı görevi üstlenmiş durumdadırlar. Kafeler ve kırıathaneler bir kültür ve yaşam tarzının sembolü haline gelmiştir. Sanatçılar, kafe ve kırıathanelerden ilham alarak eserler üretmişler ve bu ortamları resimlerine, şiirlerine, müziklerine ve hatta performans sanatlarına konu etmişlerdir. Ressamlar ve fotoğrafçılar için ilgi çekici mekanlar haline gelmiştir. Kafe ve Kırıathane manzaraları, izleyiciye bir hikâye anlatır gibi farklı duyguları iletmiştir. Kahvehanede geçen anların sıcaklığı, samimiyeti ya da hüznün verici atmosferi, resimler ve fotoğraflar aracılığıyla ölümsüzleştirilmiştir. Sanatçılar, bu mekanlarla ilişkilendirdikleri pek çok sembolizmi eserlerinde kullanmışlardır. Kafe ve kahvehanelerin aynı zamanda edebiyatta da önemli bir yeri vardır. Kahvehane, edebi eserlerin sahne olduğu yerlerden biri olmuştur. Örneğin, 19. yüzyılda Paris’teki Café de Flore, pek çok ünlü yazarın ve düşünürün buluşma noktası haline gelmiştir. Kahvehane ortamı, yazma için sessiz ve odaklanmış bir ortam sunmuş ve yazarların düşüncelerini ifade etmelerine yardımcı olmuştur. Kafe ve kırıathaneler aynı zamanda sosyal etkileşimlerin gerçekleştiği mekanlar olmakla kalmayıp İnsanların buluşması, sohbet etmesi, kitap okuması veya çalışması için zengin bir sosyal deneyim sunmalarına destek olmuştur. Bu etkileşimler, estetik hazı arttırarak insanlar arasındaki bağlantıları arttırmıştır. Ayrıca kafe ve kırıathaneler, dekorasyonları, aydınlatmaları, mobilyaları ve genel atmosferiyle estetik bir deneyim sunmaktadır. Bu mekanlar, iç mekân tasarımlarıyla gözleri estetik olarak doyurmaktadır. Özenle seçilmiş renkler, dikkat çekici desenler ve özgün mobilyalar, ziyaretçilere hoş bir hissiyat sağlar ve bir sanat eseri gibi görünen mekanlar oluşturmaktadır. Örneğin, vintage tarzda dekore edilmiş bir kafe, nostaljik bir atmosfer oluştururken ,minimalist bir kafe sade ve modern bir estetik deneyim sunabilmektedir. Ayrıca, kafe ve kırıathaneler, ziyaretçilerine sanat eserlerini sergileme veya sanat temalı etkinliklere ev sahipliği yapma fırsatıda vermektedir. Birçok kafe, duvarlarında yerel sanatçıların eserlerini sergileyerek hem yerel sanatçılara destek olmuş hem de müşterilerine görsel bir deneyim sunma fırsatı sağlamıştır. Bazı kafelerde, düzenlenen sergiler, fotoğrafçılık, resim, heykel gibi farklı sanat dallarının keşfedilmesine ve takdir edilmesine olanak sağlamıştır. Ayrıca, bazı kafe ve kırıathaneler, canlı müzik performanslarına veya şiir dinletilerine ev sahipliği yaparak, müşterilerine işitsel bir estetik haz sağlamıştır.

Amaç

Kafeler ve kırıathaneler, sakin ve huzurlu bir atmosfer sunarak sanatçıların yaratıcı düşüncelerini teşvik etmektedir. Bu mekanlarda zaman geçirmek, yeni fikirlerin doğmasına ve sanatsal ilhamın artmasına yardımcı olmaktadır. Sanatçılar çeşitli insanlarla etkileşime girmek, farklı kültürlerden gelen insanları gözlemlemek ve onların hikayelerini dinlemek, sanatçılar için yeni perspektifler ve ilham kaynakları sunmaktadır. Bazı kafeler ve

kıraathaneler, yerel sanatçıların eserlerini sergileyebileceği veya küçük performanslar düzenleyebileceği mekanlar olarak kullanılmaktadır. Sanatçılar bu mekanlarda eserlerini geniş bir kitleye tanıtma ve geri bildirim alma fırsatı yakalamışlardır. Sanatçılar, diğer sanatçılarla veya sanata ilgi duyan insanlarla etkileşimde bulunarak deneyim ve görüş paylaşmışlar, iş birlikleri oluşturmuşlar ve ağlarını genişletmişlerdir. Bazen de sanatçılar bu mekanları yoğun bir çalışma temposundan ara verip zihinsel olarak dinlenmek için kullanmışlardır. Makalenin amacı; bu mekanların sanatçılar için önemli bir yer olduğunu anlatmaktır. Her sanatçının ihtiyacını karşılayan bu mekanlar yaratıcı bir ortam sağladığı görülmüştür.

Yöntem

Araştırmacı modelin temel özelliği, geçmişte ya da halen var olan bir durumu olduğu gibi betimlemeyi amaçlayan bir araştırma yöntemi olmasıdır (Karasar, 2005). Ayrıca doküman inceleme yöntemleri kullanılacaktır. Bu yöntem, kayıtlı bilgiler içeren çeşitli basılı, görsel, elektronik ve diğer türdeki belgelerin incelenmesi, analiz edilmesi için kullanılan bilimsel yöntemdir.

Bu araştırma kapsamında kafeler ve kıraathanelerin toplum kültürünün artması için önemli mekanlar olduğunu analiz eden nitel bir çalışmadır. Bu çalışmada seçilen resimler incelenirken literatür taraması yoluyla elde edilen değerlendirme kriterleri kullanılmıştır.

Bu çalışmada tarihsel bir yöntem benimsenmiştir. Tarihsel yöntem, araştırmacının ilgili kaynakları ve yayınları incelerken kullandığı yöntemdir. Her araştırma konusu ve probleminin bir tarihi vardır (Kaptan, 1991, 56). Bir konuda araştırma yapmak isteyen birisinin o konuda daha önce yapılmış araştırmalara başvurması yani literatüre başvurması da bu yöntemin kapsamına girer (Çepni, 2001:44).

Kafe ve kıraathanelerin katkıları

1. Kitap Okuma ve Edebiyatın Yaygınlaşması: Kıraathaneler, geleneksel olarak kitapların toplandığı ve okunduğu mekanlar olmuştur. Bu mekanlar, edebiyat ve bilgiye erişimi arttırarak okuma alışkanlığının yaygınlaşmasına katkıda bulunmuştur. Kıraathanelerdeki kitap okuma geleneği, birçok yazar ve şairin yetişmesine vesile olmuş ve edebiyatın gelişimine katkı sağlamıştır.

2. Yazar ve Şairlerin Buluşma Noktaları: Kıraathaneler, yazarlar, şairler ve edebiyatçılar için buluşma noktaları olmuştur. Burada yapılan sohbetler, fikir alışverişleri ve tartışmalar, edebiyat dünyasının zenginleşmesine katkıda bulunmuştur. Yazarlar, eserlerini burada tartışıp eleştirerek daha iyi eserler yaratma fırsatı bulmuşlardır.

3. Edebiyatın ve Sanatın Teşviki: Kıraathaneler, edebiyatın ve sanatın teşvik edildiği mekanlar olmuştur. Ulusal ve yerel yazarların ve şairlerin eserlerini okumak, halkın sanata olan ilgisini artırmış ve yerel sanatın gelişimini desteklemiştir. Kıraathanelerde düzenlenen etkinlikler, şiir dinletileri, edebiyat sohbetleri ve kitap tanıtımları, sanatın yaygınlaşmasına katkıda bulunmuştur.

4. Halkın Katılımı ve Kültürel Etkileşim: Kıraathaneler, toplumun her kesiminden insanların katıldığı sosyal mekanlardır. Bu mekanlar, farklı kültürlerin bir araya gelmesine ve etkileşimine olanak sağlamıştır. Bu kültürel çeşitlilik, sanatın da çeşitlenmesine ve zenginleşmesine yol açmıştır. Kıraathaneler, geleneksel edebiyatın ve kültürel mirasın yaşatılmasına katkıda bulunmuştur. Eski ve yeni sanat eserlerinin paylaşıldığı, okunduğu ve tartışıldığı bu mekanlar, yerel kültürel kimliğin sürdürülmesine yardımcı olmuştur. Farklı düşüncelerin ve bakış açılarının bir araya gelmesi, sanatın gelişimine olumlu katkı sağlamıştır.

5. Sanatın İlham Kaynağı Olması: Kıraathaneler, insanların düşüncelerini özgürce ifade edebildiği ve yeni fikirlerin ortaya çıktığı mekanlardır. Kıraathaneler, sessiz, huzurlu ve kitaplarla dolu bir atmosfer sunarak yaratıcılığı teşvik etmiştir. Sanatçılar için ilham verici bir ortam sunar ve yeni eserlerin doğmasına katkı sağlamıştır. Bu atmosfer, sanatçılar için ilham kaynağı olmuştur. Kıraathane ortamı, yaratıcılığı tetikleyen ve sanat eserlerinin ortaya çıkmasını sağlayan bir atmosfer sunmuştur. Bu sayede bireylerde sanat ve estetik haz olgusu ortaya çıkmaktadır. Bu durum insanların günlük yaşamlarında önemli bir rol oynamaktadır. Estetik deneyim görsel, işitsel veya duygusal olarak hoş bir şekilde etkilenme hissiyatını ifade ederken, sanat, bu deneyimi iletmek amacıyla kullanılan bir araç olmuştur. Bu bağlamda, kafe ve kıraathaneler, estetik deneyimleri teşvik eden ve sanatla bir araya getiren mekanlar olarak öne çıkmaktadır. Kıraathaneler, toplumun sanatsal ve kültürel zenginliğine katkıda bulunmuştur. Sanat ve edebiyat sayesinde toplumun düşünsel ve estetik açıdan gelişmesini desteklemiştir. Sanatın yaratıcılıkla buluştuğu, düşüncelerin renklendiği ve estetiğin soluk aldığı yerlerin başında bu mekanlar gelmektedir. Sanatçıların, yazarların ve düşünürlerin eserlerinde ilham buldukları, kendi dünyalarına daldıkları ve kreatif enerjilerini yansıttıkları sıcak ve samimi olan bu mekanlardan faydalanan sanatçılara değineceğiz.

1. Vincent van Gogh (1853-1890): Hollandalı ressam Vincent van Gogh, yalnızlığın ve melankolinin ressamı olarak bilinmektedir. Kendi dünyasından ve iç düşüncelerinden güç alarak renkli tabloları tuvalere yansıtmıştır. Sanat kariyeri boyunca sık sık kafe ve kıraathanelerde zaman geçiren Van Gogh, "Gece Nöbeti" ve "Kafe Terasta Gece" gibi ünlü eserlerini bu mekânlardaki izlenimlerinden esinlenerek oluşturmuştur.

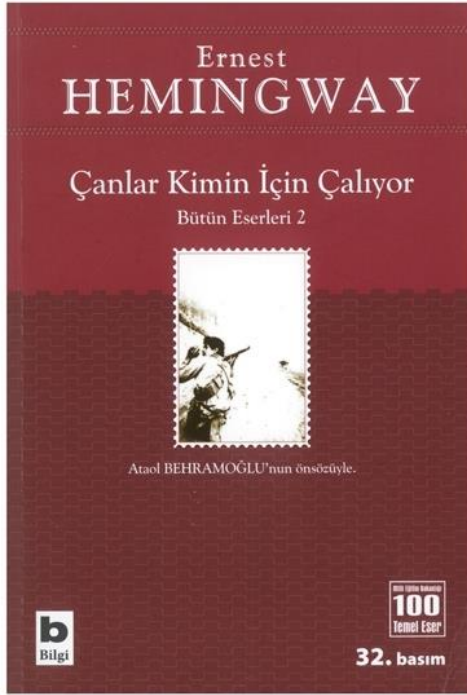
URL 1.Vincent van Gogh (1853-1890): Kafe Terasta Gece, t.ü.y.b. 1888.

2. Pablo Picasso (1881-1973): Modern sanatın en önemli figürlerinden olan Picasso, kariyeri boyunca farklı dönemlerden etkilenmiştir. Özellikle “Blau (Mavi) Dönemi” ve “Rose (Pembe) Dönemi” adı verilen dönemlerinde Paris’teki kafe ve kiraathanelerde zaman geçirerek eserlerine ilham almıştır. “Les Demoiselles d'Avignon” gibi ünlü eserleri, bu dönemlerdeki gözlemlerinden izler taşımaktadır. “Avignonlu kadınlar” olarak adlandırılan bu sanatsal tablo, Barselona şehrinde birçok kafe ve gece kulüplerinin bulunduğu ve tarihsel olarak bilinen bir sokağı anımsatıyor. “Avignonlu kadınlar” Kübizm üslupta çizilmiş ve görünüşünün sanatsal bir devrimi tetiklediğini anlatmak gerekmektedir (Ümer, 2021:396).

URL 2.Pablo Picasso (1881-1973): Avignonlu Kadınlar, 1907, t.ü.y.b., 243,9 x 233,7 MoMA.

3. Ernest Hemingway (1899-1961): Amerikalı yazar Ernest Hemingway, klasik eserleri ve sade üslubu ile tanınmaktadır. Edebiyat dünyasına büyük etkisi olan yazar, özellikle Paris’teki kafelerde zaman geçirerek yazma disiplini ve ilhamını korumuştur. “Addio alle Armi” (Silahlara Veda) ve “Çanlar Kimin İçin Çalıyor” gibi eserlerinde, kafe atmosferinden etkilenen temalar işlemiştir.

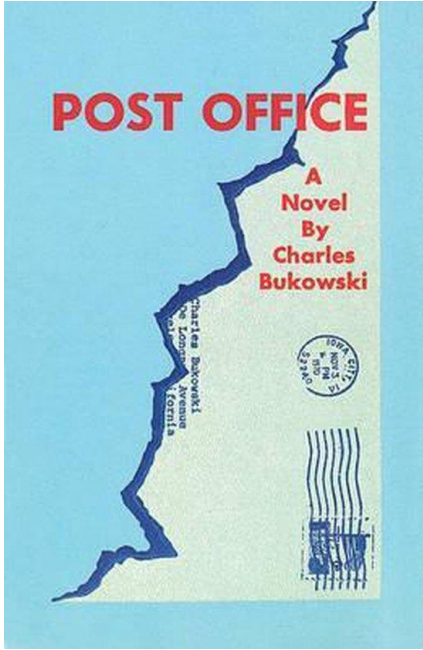
URL 3. Ernest Hemingway (1899-1961):

4. Henri de Toulouse-Lautrec (1864-1901): Fransız post-empresyonist ressam ve grafiker Toulouse-Lautrec, Paris'in gece hayatından ilham alarak önemli eserler üretmiştir. Montmartre'deki kabarelerde, kafelerde ve tiyatrolarda geçirdiği zamanlar, tablolarında canlı ve hareketli sahnelerin tasvir edilmesini sağlamıştır. Figürlerin asimetrik hareketi nedeniyle kompozisyonu durgunluktan kurtarmıştır. Bu sayede kompozisyona hareket kazandırmıştır (Özpolat & Erciş, 2022:2686).

URL 4. Henri de Toulouse-Lautrec (1864-1901), Gece, t.ü.y.b.

5. Charles Bukowski (1920-1994): Amerikalı yazar ve şair Charles Bukowski, alkolik bir yazar olarak bilinir ve bu durumu eserlerinde açıkça ifade eder. Kafelerde, barlarda ve diğer kamusal mekânlarda zaman geçirmeyi seven Bukowski, "Post Office" ve "Ham on Rye" gibi eserlerinde bu yaşam tarzından esinlenmiştir.

URL 5. Charles Bukowski (1920-1994):

6. Edward Hopper (1882-1967): Amerikalı ressam Edward Hopper, sakinlik ve yalnızlığın ustası olarak tanınmaktadır. Sokaklardaki kafe ve lokantaların atmosferinden büyük ölçüde etkilenmiş ve bu mekânlardaki insanların portrelerini tuvallere yansıtmıştır. “Nighthawks” ve “Automat” gibi eserlerinde, kafe ve lokanta sahnelerini izleyiciye yalın ve etkileyici bir şekilde aktarmıştır. Kafelerin samimi ve ilham verici atmosferi, sanatçıyı besleyen bir alan olmuştur. Bu mekanlar, düşüncesini özgürce aktarmasına, kreatif fikirlerin doğmasına ve sanatının renkli dünyasının sürekli olarak ilerlemesine katkı sağlamıştır.

URL 6. Edward Hopper (1882-1967): “Nighthawks” t.ü.y.b., 84.1 x 152.4, 1942

Türk sanatçılar da kafe ve kıraathaneden ilham alarak eserlerini oluşturan ve bu mekânlarda zaman geçiren önemli isimlere sahiptir. İşte kafe ve kıraathaneden ilham alan bazı Türk sanatçılar:

1. Bedri Rahmi Eyüboğlu (1911-1975): Türk ressam, şair ve yazar Bedri Rahmi Eyüboğlu, modern Türk resminin öncülerinden birisidir. İstanbul Boğazı ve Ege sahillerinin manzaralarını sık sık resimlerine konu edinmiştir. Aynı zamanda Beyoğlu’ndaki kafelerde ve meyhanelerde arkadaşlarıyla bir araya gelerek sohbet etmiş ve bu mekânların atmosferinden eserlerine ilham almıştır. “Resimde konu edilen kahvehane, Anadolu’nun kırsal kesiminde olduğu tahmin edilen bir köy kahvehanesidir. İnsanların sadece sohbet ettiği, türkü dinlediği, sosyalleştiği bir mekândır. Sanatçı burada adeta Cezanne’ın “Kâğıt Oynayanlar” tablosuna bir gönderme yapmış, Anadolu kahvehanesinden bir görüntüyü işlemiştir” (Başbuğ, 2019:205). Eserlerinde çoğu zaman Anadolu motiflerine yer vermiştir (Bayrak,& Şenol 2022:60).

URL 7. Bedri Rahmi Eyüboğlu (1911-1975): Han Kahvesi, 1973, Nejat F. Eczacıbaşı Vakfı Koleksiyonu

2. Abidin Dino (1913-1993): Türk ressam, yazar ve fotoğrafçı Abidin Dino, çağdaş Türk resminin önemli isimlerindedir. Kendi döneminin siyasi ve toplumsal olaylarını eserlerinde yansıtmıştır. Beyoğlu ve Galata gibi İstanbul'un semtlerindeki kafeler, tablolarında sık sık karşımıza çıkan motiflerdendir.

URL 8. Abidin Dino (1913-1993): İsimsiz, tuval üzerine graft baskı tekniği

3. Neşet Günel (1928-2013): Türk ressam Neşet Günel, figüratif resimleriyle tanınan önemli bir sanatçıdır. Boğaziçi manzaralarını, sokakları ve kafe sahnelerini tuvaline yansıtarak İstanbul'un renkli ve yaşayan atmosferini resimlerine aktarmıştır. Günel, eserlerindeki figürlerin yaşam tarzlarını ve hayatta kalma zorluklarını göstermektedir. Sanatçının yapıtlarında Anadolu insanının ıstırapı hissedilmektedir. Geleneklerden etkilenmiş bir sanatçı olduğunu biliyoruz.

URL 9. Neşet Günal (1928-2013): “Anadolu İnsanları” t.ü.y.b. 1950

4. Selim Turan (1915-1994): Türk ressam Selim Turan, soyut ve figüratif tarzda eserler üreten bir sanatçıdır. Kafelerde ve sokaklarda insanları gözlemlemiş ve bu gözlemlerini resimlerine yansıtmıştır. Kendine özgü renk kullanımı ve kendine has üslubuyla tanınmaktadır. Turan, kaligrafi sanatında eserlerinde kullanmıştır. “Tipografi algıyı anlamlandırmada şekiller, sayılar ve sembollerle birleştirdiğinde mesajı ulaştırmaya yönelik işlevini tamamlamış olur” (Özpolat, 2023:2742). Turan, eserlerinde içgüdüsel fırça darbeleriyle yazılı ifadeyi kullanmaktadır. Geniş kol hareketlerinin oluşturduğu yazı kıvrımları ve üst üste kullandığı boya dokularının oluşturduğu hareket, ifadelerine lirizm ifadesini katmaktadır (Kılıç, 2013:331).

URL 10.Selim Turan (1915-1994): İsimsiz, t.ü.y.b.

5. Bedri Baykam (1957-): Türk ressam, yazar ve gazeteci Bedri Baykam, çağdaş sanatın önde gelen isimlerindedir. Kendine has tarzı ve provokatif eserleri ile tanınmaktadır. Kafe ve kıraathanelerdeki hayatı, resimlerindeki figürlere ve mekânlara yansıtarak eserlerine farklı bir boyut kazandırmıştır. Baykam Önceden belirlediği her görüntünün maddeselliğini över ve sıradan bir fotoğrafı bir kumaş parçasının dinamik ve çelişkili dokularıyla birleştirerek ideale yakın bir bütünlük kazandırmıştır. Farklı materyaller kullanmasına rağmen oluşturduğu renkli yüzeylerin gerçekçi etkisine göre parçalar, orantılar, dokular plastik konstrüksiyon ve malzeme gerçekliği açısından birbiriyle bağlantılıdır (Baykam, 2002:89).

URL 11. Bedri Baykam (1957 -): Tuval Üzerine Karışık Teknik

6. Burhan Uygur (1940-1992): Türk ressam Burhan Uygur, soyut ve figüratif tarzda eserler vermiş bir sanatçıdır. Kafelerde, meyhanelerde ve sokaklarda geçirdiği zamanlardan ilham alarak, renkli ve hareketli kompozisyonlar oluşturmuştur. Bu sanatçılar, kafe ve kıraathanelerin yaşamın bir parçası olduğunu kabul ederek, bu mekanların atmosferini ve içinde cereyan eden günlük hayatın renklerini eserlerine taşımışlardır. Kafe ve kıraathane sahneleri, onların eserlerinde insan ve mekân arasındaki etkileşimi ve günlük hayatın dinamiklerini yansıtan önemli bir unsur olmuştur.

URL 12. Burhan Uygur (1930-1978): İsimsiz, t.ü.y.b.

1. Devrim Erbil (1937-): Türk ressam Devrim Erbil, İstanbul'un sokaklarını, kafe ve kıraathanelerini tuvallere yansıtan önemli bir sanatçıdır. Renkli ve canlı kompozisyonları ile tanınmaktadır. Özellikle "İstanbul Mekânları" adlı serisinde, kafe ve meyhane sahnelerini karakteristik bir tarzda resmetmiştir. Devrim Erbil, gelenek ile çağdaşın birbirinden ayrılamayacağını, çağdaşlığın izlerinin geleneğin içinde saklı olduğunu söyleyerek sanatının buna dayandığını belirtmiştir (Ünlü, 2014:49). Hem kendi kültüründen beslenen hem de geleneksel temalardan yararlanan Erbil'in düşüncesinin hocası Bedri Rahmi kadar olduğu söylenebilir (Yazkaç & Haylamaz, 2018:211).

URL 13. Devrim Erbil (1937-): İstanbul, t.ü.y.b.

2. Ahmet Oran (1941-): Türk ressam Ahmet Oran, modern sanatın önde gelen temsilcilerinden birisidir. İstanbul'un semtlerini, kafe ve çay bahçesi sahnelerini sık sık resimlerinde konu edinmiştir. Renklerin ve ışığın dans ettiği eserleri, kafe ve kıraathane atmosferini başarıyla yansıtır (Rampa, 2014).

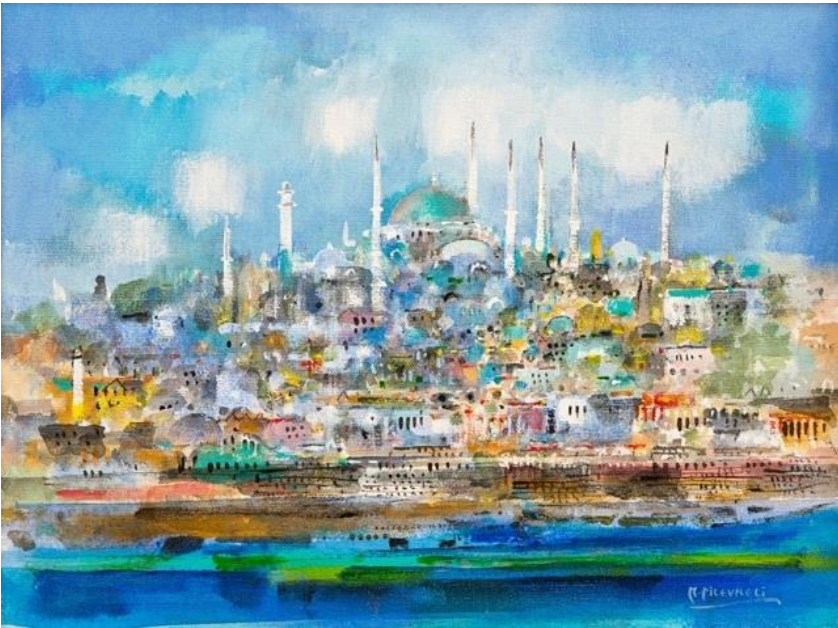
URL 14. Ahmet Oran (1941-): İsimsiz, t.ü.y.b.

3. Mustafa Albayrak (1971-): Türk ressam Mustafa Albayrak, çağdaş sanatın önde gelen temsilcilerinden biridir. Kendine has doku ve fırça darbeleriyle kafe ve kıraathane atmosferini resimlerine yansıtır. İnsan figürlerini ve mekânları bir araya getiren eserleri, günlük hayatın dinamizmini yansıtmaktadır. Albayrak, zamanı, hızı, hareketi ve eşzamanlılığı ifade ettiği resimlerinde figürlere ve sokak yaşamına yer vermektedir. Özellikle kalabalık caddelerdeki insan tasvirlerini eserlerine yansıtmıştır. Mustafa Albayrak'ın resimleri incelendiğinde yaşadığı dönemi ve sosyal ve toplumsal durumunu irdelediği, toplumsal sorumluluğa önem veren bir sanatçı olduğunu görebilmekteyiz. Resimlerinde sürekli değişen figürlerin çevreyle ilişkisi, günlük yaşamın kimi zaman geçirgen olmayan kimi zaman geçirgen olan saydam katmanlarının üst üste gelmesiyle oluşan bir durumdur (Özer, 2014: 3-4).

URL 15. Mustafa Albayrak, Akşamüstü, t.ü.y.b.

5. Mustafa Pilevneli (1978-): Türk ressam Mustafa Pilevneli, modern sanatın önde gelen genç isimlerindedir. İstanbul'un semtlerini, kafe ve kıraathane sahnelerini, renkli ve dikkat çekici bir tarzda resimlerine konu edinmiştir. Eserlerinde sıradan hayatın güzelliklerini vurgulayarak kafe kültürünün önemine dikkat çekmektedir. Ana teması evler, camiler, şehir manzaraları ve doğadır. Eserlerinde üslup olarak ince kontrastlar ve lirik formlar etkilidir. Pilevneli, genellikle anılarını ve Türkiye'nin geçmişindeki temaları yansıtan eserler üretmiştir (Crofoot, 1996).

URL 16. Mustafa Pilevneli (1978-): İstanbul t.ü.a.b. 30x40

6. Ergin İnan (1952-): Türk ressam Ergin İnan, soyut ve figüratif tarzda eserler üretmiş önemli bir sanatçıdır. İstanbul'un sokaklarında ve kafelerinde gözlemlediği insanları resimlerinde canlı renklerle tuvalere yansıtır. Kafe ve kıraathane sahnelerine farklı bir bakış açısıyla yaklaşarak dinamik ve hareketli kompozisyonlar oluşturur. Elgin, gerçek yaşamdaki manevi anlam üzerine kişisel yansımaları sanatsal düzeyde yeniden yorumluyor. Çalışmalarında, özellikle karakterlerin biçiminde yaptığı değişikliklerle kendine has bir yapısı olduğunu görüyoruz. Çalışmalarındaki formlar bilinçsizce içgüdüsel imgeler haline gelmektedir. Zihnindeki yaşamı değiştirerek, karakterlerinin kendisiyle ilişki kurduğu kompozisyonlar oluşturmaktadır (Günebakmaz & Arda 2019:14-15).

URL 17. Ergin İnan (1952-): İsimli, t.ü.y.b.

7. Bahri Genç (1963-): Çağdaş Türk ressam Bahri Genç, çağdaş bir portre yorumcusu olarak insan yüzünün ifade derinliğini "soyut" bir şekilde ele almaktadır. Metaforlarla saydam anlam katmanları oluşturmaktadır. Yapıtları yakından soyut gibi görünse de uzaktan bakıldığında farklı bir gerçeklik sunmaktadır.

URL 18. Bahri Genç (1963-): Marilyn Monroe, t.ü.y.b.

Bu çağdaş Türk ressamı, kafe ve kıraathanelerin atmosferinden ilham alarak eserlerini oluşturmuş ve bu mekânlardaki yaşamı, renkleri ve hareketi sanatlarına yansıtılmışlardır. İstanbul gibi tarihi ve kültürel bir şehirde bu mekânların sanatçılar için sonsuz ilham kaynağı olması anlaşılabilir bir durumdur. Kafe ve kıraathanelerin etkileyici atmosferi, çağdaş Türk sanatının zengin ve çeşitli dünyasında önemli bir yer tutmaktadır.

SONUÇ

Kafe ve Kiraathaneler sıradan kahve ya da çay içilen yerler olmayıp sanat dünyasında önemli bir rol oynamıştır. Bu mekânlar geleneksel olarak kitap okunan, edebi eserlerin tartışıldığı, sohbet edilen ve kültürel etkinliklerin yapıldığı mekânlar olduğu anlaşılmıştır. Kitap okuma ve edebiyatın yaygınlaşmasına katkı sağlayan bu mekânlar, yazarların, şairlerin ve sanatçıların bir araya gelerek fikir alışverişinde bulunabildiği sosyal merkezler olmuştur. Tarihsel olarak, kıraathaneler, sanat ve sanatçılar için önemli bir rol oynamıştır ve birçok olumlu sonuç doğurmuştur. Halkın katılımını teşvik eden kıraathaneler, sanata olan ilgiyi artırmış ve sanatın toplum tarafından sahiplenilmesine yol

açmıştır. Kırathanelerin sanat için sağladığı bu katkılar, kültürel mirasımızın zenginleşmesine ve sanatın yaygınlaşmasına önemli bir etki yapmıştır. Kafe ve kırathaneler, sanat ve estetik haz üzerinde görsel ve işitsel bir etkiye sahip olmuştur. Görsel ve işitsel olarak hoş bir deneyim sunan iç mekân tasarımları, sergiler, canlı performanslar ve estetik sunumlar, müşterilere estetik bir keyif yaşatmıştır. Kırathaneler sanatın gelişimi ve yayılması açısından önemli bir rol oynamıştır. Sanatçılar kahveyle ilişkilendirdikleri semboller ve kahvehane ortamından ilham alarak eserlerini yaratmışlardır. Kahve ve kahvehaneler, yaratıcılığı teşvik eden, düşüncelerin paylaşıldığı ve kültürel etkileşimin yaşandığı mekanlar olarak sanatın bir parçası olmuştur. Bu nedenle, kahvenin sanat dünyasındaki etkisi ve kahvehanelerin sanatsal ifadelerle olan katkıları önemli ve değerlidir.

Ayrıca, sosyal etkileşimlerin gerçekleştiği bu mekanlar, insanların bir araya gelmesini teşvik ederek estetik deneyimin paylaşılmasını sağlar. Bu nedenle, kafe ve kırathaneler, sanatla ve estetikle bağlantılı keyifli mekanlar olarak, insanların günlük yaşamlarında önemli bir rol oynamaktadır. Kırathaneler sanat ve sanatçılar için sosyal ve kültürel altyapı sağlar. Sanatın yayılmasını, korunmasını ve desteklenmesini sağlayarak toplumun kültürel zenginliğini artırır. Sanatçılar arasında iletişimi ve iş birliğini kolaylaştırarak yeni eserlerin ortaya çıkmasına katkıda bulunur. Ancak, teknolojinin ve yaşam tarzının değişimiyle birlikte kırathanelerin rolü zamanla değişebilir, bu nedenle dijital platformlar ve diğer kültürel mekanlar da sanatın desteklenmesinde ve yayılmasında önemli bir rol oynamaktadır.

KAYNAKÇA

Ansiklopedik Sözlük (1967) Milliyet Yayınları: İstanbul

Başbuğ, Z. (2019). Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun İki Eserinde Bulunan Türk Kültürü İmgeleri. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8 (1), 201-208. DOI: 10.33206/mjss.485467 <https://doi.org/10.33206/mjss.485467>

Bayrak, T., & Şenol, T. (2022). Türk kültürüne ait birer kültürel miras olan sembollerin Türkiye'de modern sanat ve sonrası dönemde resim sanatında kullanılması. *Social Science Development Journal*.

Baykam, B. (2002). Bedri Baykam, Dişi Entrikalar, Editör: Sibel Baykam, Piramid Film Prodüksiyon Yapımcılık ve Yayıncılık A.Ş. İstanbul,

Evren B. (1996) Eski İstanbul'da Kahvehaneler, Milliyet Yayınları: İstanbul- Evren B. (1997) Osmanlı'da Esnaf

Crofoot, J. (1996). Mustafa Pilevneli: The Artist and His Work. *Journal of the International Institute*, 3(2).

Çepni, S. (2001). Araştırma ve Proje çalışmalarına Giriş. Trabzon: Erol Ofset

Ekici M. (1990) "Batı Anadolu Köy Odaları", *Türk Kültürü Dergisi*, Yıl:28, s.332, ss.744 – 751

Gregorie, H. D ve Georgeon F. (1999). Doğu'da Kahve ve Kahvehaneler. YKY.

Günebakmaz, M. K., & Arda, Z. (2019). Ergin İnan'ın Mesnevi Temalı Özgün Baskı Resimleri Üzerine Bir İnceleme. Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat.

Heise U. (2001) Kahve ve Kahvehaneler (Çev. M. Tüzel), Dost Kitabevi: Ankara

Kaptan, S. (1991). Bilimsel araştırma teknikleri, Tekışık Web Ofset Tesisleri Ankara.

Karasar N. (2005). Bilimsel Araştırma Yöntemi. Nobel Yayınları.

Kılıç, E. (2013). Çağdaş Türk resminde geleneksel etkileşim. *Journal of International Social Research*, 6(25).

Özer, D. (2014). Katmanlı Yüzeylerin Kimliksiz Gölgeleleri. Mustafa Albayrak 'Şehir Gölgeleleri II' Resim Sergisi, Ankara: Armoni Sanat Galerisi.

Öztürk, S. (2005). Cumhuriyet Türkiye'sinde Kahvehane ve İktidar. Kırmızı Yayınları.

Özpolat, K. & Doğan Erçiş, M. A. (2023). "Çağdaş Resim ve Afiş Sanatına Henri'de Toulouse Lautrec'in Etkileri", *International Academic Social Resources Journal*, (e-ISSN: 2636-7637), Vol:8, Issue:49; pp:2684-2691. DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/ASRJOURN.69698>

Özpolat, K. (2023). "Afişte Tipografik Anlatımın Algıya Etkisi", *International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal*, (Issn:2630- 631X) 9(67): 2740-2748. DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/smryj.67758>

Rampa, G. (Ed.). (2014). Ahmet Oran: Malerei und Arbeiten auf Papier/Paintings and Works on Paper. Birkhäuser

Toros T. (1998) Kahvenin Öyküsü, İletişim Yayınları: İstanbul

Ünlü, S. (2014), "Mavi Rengin Ressamı: Devrim Erbil", İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Meslek Eğitimi Kursları (İSMEK) El Sanatları Dergisi, yıl: 2014, Sayı: 17, İstanbul, ss. 40-49.

Ümer, E. (2021). Resim Sanatında Picasso Etkisi. *Art-e Sanat Dergisi*, 14 (27), 379-405. DOI: 10.21602/sduarte.894643

Yazkaç P., & Haylamaz H. (2018). Çizginin duayeni yaşayan ressam Devrim Erbil'in, çağdaş Türk resim sanatı içindeki yeri ve önemi. The Journal of Social Sciences

ZILLIOĞLU M. (2003) İletişim Nedir? Cem Yayınevi: İstanbul

İNTERNET KAYNAKÇASI

URL 1.Vincent van Gogh (1853-1890):

<https://www.kobo.com/tr/tr/ebook/the-nature-of-social-reality>(Erişim Tarihi: 19.1.2023)

URL 2.Pablo Picasso (1881-1973):

<https://news.artnet.com/art-world/pablo-picasso-les-demoiselles-davignon-3-things-2279854>(Erişim Tarihi: 11.11.2022)

URL 3.Ernest Hemingway (1899-1961):

<https://www.panelkirtasiye.com/canlar-kimin-icin-caliyor-ernest-hemingway-bilgi-yay>(Erişim Tarihi: 19.1.2023)

URL 4. Henri de Toulouse-Lautrec (1864-1901

<https://br.pinterest.com/pin/547468898434434071/>(Erişim Tarihi: 19.10.2022)

URL 5. Charles Bukowski (1920-1994):

<https://www.bol.com/nl/nl/p/post-office/1001004001396780/>(Erişim Tarihi: 22.10.2022)URL 6. Edward Hopper (1882-1967):

<https://fundicar.pages.dev/post/hopper-nighthawks-wallpaper/>(Erişim Tarihi: 9.02.2023)

URL 7.Bedri Rahmi Eyüboğlu (1911-1975):

<https://twitter.com/yeetoronto/status/1559997913970970624/photo/4>(Erişim Tarihi: 19.10.2022)

URL 8.Abidin Dino (1913-1993):

<https://www.artiummodern.com/urun/1583255/abidin-dino-1913-1993-isimsiz-imzali-tuvale-marufle-edilmis-kraft-uzerine>(Erişim Tarihi: 9.12.2022)

URL 9. Neşet Günal (1928-2013):

<https://gorselsanatlardeposu.blogspot.com/2012/03/neset-gunal-turkish-painter.html>(Erişim Tarihi: 19.10.2022)

URL 10.Selim Turan (1915-1994):

<https://ineselo69.blogspot.com/2010/04/selim-turan.html?m=1>(Erişim Tarihi: 9.08.2022)

URL 11. Bedri Baykam (1957 -):

<https://twitter.com/hashtag/piramidsanat?lang=en>(Erişim Tarihi: 19.12.2022)

URL 12.Burhan Uygur (1940-1992):

<https://tr.pinterest.com/pin/840765824171881105/>(Erişim Tarihi: 11.10.2022)

URL 14. Devrim Erbil (1957 -):

<https://mungfali.com/post/127630FC03C2B0F906DFFD0CE5A4E536E57AF1E2>(Erişim Tarihi: 24.12.2022)

URL 13.Ahmet Oran (1941 -):

<https://apollomag.wordpress.com/2010/11/29/rampa-istanbulda-ahmet-oran/>(Erişim Tarihi: 19.10.2022)

URL 15. Mustafa Albayrak

<https://www.themaggar.com/turk-cagdas-sanatcilar/>(Erişim Tarihi: 19.10.2022)

URL 16. Mustafa Pilevneli (1978 -):

<http://www.turkerart.com/mustafa-pilevneli/pilevneli-22/> (Erişim Tarihi: 19.11.2022)

URL 17. Ergin İnan (1952 -):

<https://www.galerisoyut.com.tr/artist/ergin-inan/> (Erişim Tarihi: 19.10.2022)

URL 17. Bahri Genç (1963 -):

<https://www.galerisoyut.com.tr/artist/ergin-inan/> (Erişim Tarihi: 19.10.2022)